

Školy neponúkajú to, čo potrebujú firmy

Podoba a kvalita fungovania systému vysokého školstva sa stáva čoraz diskutovanejšou témou. Vysoké školstvo potrebuje zmeny, ktoré skutočne začnú niečo meniť – zmenu spôsobu ich riadenia a financovania.

Odborná verejnosť si už dávnejšie uvedomila a pomaly to začína vnímať aj široká verejnosť, že systém vysokých škôl by mal pružnejšie reagovať na požiadavky trhu práce.

Čoraz častejšie sa začína skloňovať aj slovné spojenie „kvalita absolventov“.

Rastú len nominálne objemy rozpočtov vysokých škôl

Existuje viacero prístupov k hodnoteniu systému vysokého školstva. Empirické údaje však podávajú spoľahlivý pohľad na jeho vývoj a stav. V súčasnosti má systém vysokých škôl na Slovensku verejnoprávny charakter – máme 20 verejných, 10 súkromných a tri štátne vysoké školy. Deväťdesiate roky 20. storočia boli obdobím tzv. univerzitného boomu. Medzi rokmi 1993 až 1997 vzniklo sedem vysokých škôl a v období rokov 1998 až 2006 ich bolo až 12.

Vznik vysokých škôl so sebou niesol nárast počtu vysokoškolských študentov. Tých bolo na Slovensku v roku 1990 viac ako 62 000. V akademickom roku 2008/2009 navštevuje vysoké školy viac ako 230 000 vysokoškolákov. Rovnaký trend sa logicky prejavil aj v počte absolventov – v roku 1990 ukončilo vysokú školu s diplomom takmer 9000 poslucháčov, zatiaľ čo v minulom roku ich bolo už viac ako 61 000.

Dôvodov na takýto kvantitatívny vývoj bolo niekoľko: snaha nového štátu zabezpečiť vzdelanie vlastným občanom v tunajšom prostredí; demografický vývoj spoločnosti; systém financovania vysokého školstva a tiež argument o približovaní sa pomeru vysokoškolsky vzdelaných ľudí v spoločnosti k pomeru vyspelejších krajín EÚ.

Neoddeliteľnou súčasťou vysokého školstva je jeho financovanie. Rozpočet vysokých škôl je postavený na tzv. financovaní na žiaka. Prijem verejných vysokých škôl tak priamo závisí od toho, koľko študentov prijímá na konkrétny akademický rok.

Nominálny objem rozpočtov vysokých škôl rastie – v roku

ILUSTRÁČNÉ FOTO ARCHÍV SME – CUBOŠ PILC

Vysoké školy súčasný systém vedie k tomu, aby reagovali na dopyt uchádzačov, to, akých absolventov potrebujú zamestnávateľa, je menej dôležité.

2002 bol ich rozpočet 7,4 miliardy korún. Na rok 2009 je pre vysoké školy schválený rozpočet 465 miliónov eur.

Reálny trend však odhalíme, keď zistíme financovanie vysokého školstva na jedného študenta.

V roku 2004 stálo štúdium jedného vysokoškoláka 62,5 tisíc korún (2074,62 eur) a v roku

2008 to je 54 000 korún (1792,47 eur), čo je úroveň z roku 2002.

Pre zaujímavosť – krajské samosprávy s pomocou štátu financujú stredné školstvo približne v rovnakej výške. Štúdiom stredoškolača napríklad v Trenčianskom samosprávnom kraji stojí v roku 2009 v priemere 1849 eur (55 000 korún).

Akademici a podnikatelia

Keď hovoríme o prepojenosti akademickej obce s trhom práce, na prvom mieste treba uviesť, že na Slovensku neexistuje systémové prepojenie vysokých škôl a zamestnávateľov.

Spolupráca týchto subjektov je skôr výnimkou a neprináša efekt, ktorý by vážnejšie vplýval na obsah vysokoškolského štúdia. Akademici a podnikatelia sa skôr učia vzájomnej komunikácii a ich spolupráca je na začiatku.

Populárnou sa stáva kritika vysokých škôl práve za nespôsobnosť s podnikateľmi. Ak aj pri-

Školy v číslach

- Nominálny objem rozpočtov VŠ v roku 2002: 7,4 miliardy korún
- Rozpočet pre vysoké školy na rok 2009: 14 miliárd korún
- V roku 2004 stálo štúdium jedného vysokoškoláka 62,5 tisíc korún
- V roku 2008 stálo 54 000 korún
- Počet vysokoškolských študentov v roku 1990 asi 62 000
- V roku 2008/2009 je študentov vyše 230 000

pustíme, že vysoké školy nesú vinu, nemožno ich odsúdiť v plnej miere.

Vysoké školy sú v súčasnom systéme vedené k tomu, aby reagovali na dopyt uchádzačov o štúdium. Akých absolventov potrebujú zamestnávateľa, je pre vysoké školy menej dôležité.

Dôležitým aspektom vzťahu vysokých škôl a trhu práce je

tiež skladba študijných odborov.

Na domácich vysokých školách najväčší počet študentov študuje spoločenské vedy, nasledujú technické vedy, prírodné vedy a lekárske farmáciou.

Pomer medzi jednotlivými druhmi vysokoškolských odborov nie je stabilný. V akademickom roku 2005/2006 boli spoločenské vedy zastúpené 49 percentami a technické vedy 28 percentami. Podľa aktuálnych informácií na aktuálny akademický rok 2008/2009 majú spoločenské vedy už 57-percentný a technické vedy len 16-percentný podiel z celkového počtu študijných odborov.

Vidieť, že na vysokých školách sa pripravujú prevažne budúci absolventi so spoločenskovedným profilom. Čo sa však nestotožňuje so záujmom zamestnávateľov, ktorí sa zaujímajú najmä o technicky orientovaných absolventov.

Zároveň práve absolventi spoločenskovedných odborov tvo-

ria najväčší počet nezamestnaných absolventov.

Podľa odbornej publikácie Uplatnenie absolventov vysokých škôl v praxi, ktorú pripravil Ústav informácií a prognóz pri Ministerstve školstva SR (ÚIPŠ), najväčší podiel nezamestnaných absolventov, ktorí vyštudovali jeden zo spoločenskovedných odborov, je viac ako 50 percent. Absolventi technických smerov štúdiá sa na nezamestnanosti podieľali približne 20-percentným podielom.

Zistenia o tom, ako sa absolventi vysokých škôl zamestnávajú – presnejšie, v akom odbore sa zamestnávajú a či využívajú študijnú výbavu nadobudnutú na vysokej škole – nie sú k dispozícii. ÚIPŠ v rokoch 2007 a 2008 realizoval k tejto problematike výskum, jeho výsledky nie sú zatiaľ verejnosti dostupné.

Správne riešenia

Impulz na vzájomné približovanie sa vysokých škôl a zamestnávateľov vyšiel od Ministerstva školstva SR, ktoré pripravuje novelu vysokoškolského zákona vytvárajúcu možnosť vysokým školám vstupovať do súkromných spoločností aj s majetkom, ktorý na vysoké školy prevedie štát.

Zámer ministerstva sa však nestretol s úplným stotožnením na vysokých školách. Napriek tomu sa zdá, že ministerstvo bude mať dostatok vôle deklarovanú novelu prijať.

Vysoké školstvo na Slovensku však potrebuje zmeny, ktoré skutočne začnú meniť súčasný stav – zmena spôsobu ich riadenia a financovania. Školám neprosieva ich verejnoprávna podstata, v ktorej zodpovednosť nenesie nikto a financovanie nabáda školy na ponuku pre mladých ľudí atraktívnu, na prijatie a študijný výkon menej náročných študijných odborov, pri ktorých školám nevznikajú vysoké náklady.

Riadenie vysokých škôl by malo byť v rukách správnych rád a manažmentov vysokých škôl a v oblasti financovania je potrebné zaviesť finančnú spoluúčasť študentov. Ak nedôjde k týmto zmenám, potom vysoké školstvo na Slovensku čakajú nepríjemnejšie časy a zamestnávateľa sa budú môcť obzerať po absolventoch napríklad zo zahraničia. **Miroslav Rádek**

Autor je analytik analytického inštitútu EPPP – European Public Policy Partnership